

OP ZOEK NAAR EEN 'HISTORISCHE CANON'?

Erfgoed, geschiedenis en maatschappij...

[Nico Van Campenhout¹] In Nederland heeft de regering onlangs aan een commissie onder leiding van literatuurhistoricus Frits Van Oostrom (1953) – hoogleraar aan de Rijksuniversiteit Utrecht en voorzitter van de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen – de opdracht gegeven om tegen uiterlijk 1 september 2006 een zogenaamde “officiële canon van de Nederlandse geschiedenis” (in Europees en mondiaal verband) uit te werken, dat wil zeggen een samenvattend overzicht van de historische kennis die nuttig, nodig en noodzakelijk kan worden geacht als (intellectuele) bagage voor elke Nederlander of inwoner van Nederland.²

Een en ander is mede het resultaat van een uitvoerige, brede en bijwijlen heftige maatschappelijke discussie via diverse media tijdens de voorbije maanden omtrent wat ‘het Nederlanderschap’ zou behoren in te houden voor de in het land woonachtige (staats)burgers; in het bijzonder in deze tijden van sociale en culturele diversiteit, individualisering, popularisering, commercialisering en globalisering. Een samenleving kan niet zonder wetten, reglementen, afspraken en conventies, maar ook niet zonder een min of meer gemeenschappelijk draagvlak van zekere algemene normen en bepaalde menselijke waarden, zo luidt het. Kennis van en inzicht in het verleden van het grondgebied en de plaats waarop en de bevolking waartussen men leeft, woont en werkt – uiteraard als onderdeel van een reeks grotere gehelen – vormt daarvan een essentieel onderdeel, zo gaat de redenering verder. Vandaar de vraag van de Nederlandse overheid naar een ‘historische canon’, met name ook ten behoeve van de versterking van het zogeheten maatschappelijk weefsel en de menselijke verbondenheid, via het onderwijs en andere kanalen.

MAATSCHAPPELIJKE RELEVANTIE

Nu het begrip (historisch) erfgoed in Vlaanderen de jongste jaren geleidelijk meer en meer ingeburgerd raakt, is het misschien niet overbodig om na te gaan wat onze noorderburen precies bedoelen met hun (nationale) ‘historische canon’. Erfgoed en historische canon zijn namelijk (container)begrippen die in belangrijke mate verband houden met elkaar.³ Erfgoed kan immers ruwweg worden omschreven als datgene uit het verleden – in welke vorm ook – dat op de een of andere manier als voldoende betekenisvol en/of representatief kan worden beschouwd om te worden bewaard enerzijds en doorgegeven aan toekomstige generaties anderzijds, in het eigen land of de eigen regio en daarbuiten.⁴

De opdracht die de Nederlandse minister van Onderwijs meegaf aan bovengenoemde expertencommissie omvat vier fundamentele vragen, die ik hier min of meer vrij ‘vertaal’ of ‘hertaal’ ten behoeve van de Vlaamse (erfgoed)context.

- 1 Wat staat centraal in de geschiedenis (en de identiteit) van Vlaanderen?
- 2 Wat verbindt daarbij het heden met het verleden?
- 3 Wat verbindt en/of onderscheidt Vlaanderen in dit verband met of van België, Europa en de rest van de wereld?
- 4 Wat uit het verleden van Vlaanderen dient te worden overgedragen aan volgende generaties, en waarom?

Het spreekt voor zich dat een zinvol en verantwoord erfgoedbeleid op meer peilers behoort te worden gefundeerd dan alleen op een (politiek-maatschappelijk geïnspireerde) ‘historische canon’ en tegelijk meer moet doen dan bijdragen tot de (nationale, regionale of lokale) identiteits- en collectiviteitsvorming. Daar staat echter tegenover dat een antwoord op de vierde vraag – ook in Vlaanderen – ten minste mee kan en dient te worden georiënteerd door de drie overige vraagstellingen, naast uiteraard een aantal andere elementen en overwegingen. Zorgvuldig en kritisch omgaan met het verleden is inderdaad meer dan een vrijblijvende bezigheid, of zou dat toch moeten zijn... Zoals wij het zelf eerder stelden: “Kennis van en inzicht in het (eigen) verleden leiden immers zowel tot een verantwoord zelfbewustzijn als tot een gezonde zelfrelativering.”⁵ En zoals een Nederlandse socioloog het bijna twintig jaar geleden formuleerde, kunnen geschiedenis en geschiedschrijving bovendien een bijdrage leveren “aan het publieke debat, waarin op basis van de kennis van het verleden de richting voor de toekomst wordt bepaald.”⁶

INTERGEMEENTELIJK SAMENWERKINGSVERBAND VAN HET LAND VAN WAAS

Wat hier werd genoteerd met betrekking tot Vlaanderen, kan probleemloos worden doorgetrokken tot het Waasland, waar eind december 2004 door het Intergemeentelijk Samenwerkingsverband van het Land van Waas (ICW) in opdracht van de acht gemeenten uit dit gebied een 'erfgoedconvenant' werd afgesloten met de Vlaamse Gemeenschap, die voor een meerjarige periode ruime financiële middelen ter beschikking stelt ten behoeve van allerhande (intercommunale) erfgoedprojecten en -initiatieven in de regio.⁷ Het betreft hier trouwens het eerste experiment in Vlaanderen waarbij niet één stad, maar meerdere (buur)steden en -gemeenten in een en hetzelfde erfgoedconvenant werden opgenomen, meerbepaald Beveren, Kruibeke, Lokeren, Sint-Gillis-Waas, Sint-Niklaas, Stekene, Temse en Waasmunster (237.000 inwoners). Net zoals bij de andere erfgoedconvenanten zal het I.C.W. zich toeleggen op de inventarisatie, het behoud en het beheer van het aanwezige cultureel erfgoed en op de ontsluiting ervan.

Ode De Zutter en Ellen De Jans zullen vanaf midden oktober deze nieuwe erfgoedcel bevolken. Ode werkte tot nu mee aan het MovE-project (Musea Oost-Vlaanderen in Evolutie - http://www.oostvlaanderen.be/gov/cultuur_vrijetijd/cultuur/musea/move/index.cfm), waar ze instond voor de inhoudelijke coördinatie van het project rond digitale collectieregistratie. Ellen De Jans was een van de drijvende krachten achter de coördinatie van de jaarlijkse Erfgoeddag (www.erfgoeddag.be). Het is nu de opdracht en de taak van alle betrokkenen om ertoe bij te dragen dat deze intergemeentelijke erfgoedconvenant uitgroeit tot een voor de erfgoedzorg en de geschiedbeoefening in het gebied tussen Schelde en Durme stimulerend, coördinerend en innoverend gegeven! ■

Op www.erfgoednet.be vindt u binnenkort meer informatie over de I.C.W.

INTERGEMEENTELIJK SAMENWERKINGSVERBAND VAN HET LAND VAN WAAS (I.C.W.)

Ode De Zutter & Ellen De Jans
(coördinatie & communicatie)

Lamstraat 113

9100 Sint-Niklaas

T 03 776 65 93

F 03 777 97 39

E info@icwaas.be

- 1 Nico Van Campenhout (1957) is licentiaat geschiedenis (KULeuven), archivaris-conservator van de stad Lokeren (sinds 1998), lesgever archivistiek in het volwassenenonderwijs en historisch publicist.
- 2 'Historische canon in 2006', *NRC Handelsblad*, 27 mei 2005; Henk WESSELING, 'Wat iedereen moet weten van de wereldgeschiedenis. Een Europese geschiedenis van de wereld', *NRC Handelsblad*, 28 mei 2005. Henk Wesseling (1937) is emeritus-hoogleraar geschiedenis van de Rijksuniversiteit Leiden. Zie ook: Jan BANK en Piet DE ROOIJ, 'Een canon van het Nederlands verleden', *NRC Handelsblad*, 30 oktober 2004, bijlage en <http://www.nrc.nl/redactie/canon/canon.pdf>.
- 3 Ter illustratie een citaat van kort na de Tweede Wereldoorlog (!) over de relatie tussen beide: "Doch naast de geschreven documenten is alles wat in het dorp voorhanden is document, getuigenis van het verleden, in oorspronkelijke of vervormde toestand: de akkers, de gebouwen, de wegen enz. Zij dragen de sporen en de littekens van het verleden, zij bewaren de verschillende geleidingen van hun ontwikkeling en groei. Wij moeten deze littekens leren zien en een verklaring ervoor opsporen. Een methodisch onderzoek van de littekens zal ons een hele brok geschiedenis geven." (Jozef DE WILDE, *Opvatting en Uitbouw van de plaatselijke Geschiedenis*. Gent, Oostvlaams Verbond der Kringen voor Geschiedenis, 1949, p.7).
- 4 Overigens waarschuwde de Nederlandse politicus Ruud Lubbers (1939) – iemand van buiten het historisch bedrijf en de erfgoedsector dus – al in 1999 dat het historisch erfgoed in het huidige tijdsgewricht "verloren dreigt te gaan door vier ontwikkelingen: kapitalisering, mediatisering, politisering en infantilisering." (Henk HOFLAND, 'De geheugenlozen', *NRC Handelsblad*, 2 juli 2004).
- 5 Nico VAN CAMPENHOUT, 'Het markt octrooi van Lokeren (1555-2005)'; in: Walter DE CUBBER, Gustaaf JANSSENS en Nico VAN CAMPENHOUT, *Het markt octrooi van Lokeren* (1555). Lokeren, Heemkundige Kring De Souvereinen, 2005, p.5.
- 6 H.P.M. ADRIAANSENS, 'Historisch besef. Over de bijdrage van de geschiedenis aan het hoger onderwijs', in: H.F.J.M. VAN DEN EERENBEEMT (red.), *Driestromenland in het historisch bedrijf: lokaal - regionaal - interregionaal*. Tilburg, Stichting Zuidelijk Historisch Contact, 1986, p.7.
- 7 Een eigentijdse en verhelderende introductie over (historisch) erfgoed, geschiedenis en de wisselwerking daartussen, is bijvoorbeeld: Henk MICHELSE, Eddie DE PAEPE en Gerrit SCHUTTE (red.), *Lokale geschiedenis tussen lering & vermaak*. Hilversum, Uitgeverij Verloren, 2004.